nių paukščių kaulų. Rudo molio įžemis prasideda 1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus (3 pav.).

Piliakalnio V šlaito pakraštyje, tako vietoje tirtame šurfe 3, šurfuose 4–11, tirtuose piliakalnio V, P, R pašlaitėse (1 pav.), archeologiškai vertingo sluoksnio neaptikta.

Žvalgymai suskirstyti į 2 etapus. Pirmiausia būsimų takų laiptų ir aikštelių įrengimo vietose (1 pav.) žvalgyta metalo ieškikliais. Vėliau atlikti žvalgymai paviršinio žemės sluoksnio judinimo darbų metu, t. y. įrengiant takus, laiptus, aikšteles ir kitą infrastruktūrą.

Trumpai apžvelgiant aptiktus radinius verta pabrėžti, kad dauguma metalo ieškikliais aptiktų radinių yra XX–XXI a. laikotarpio šiukšlės (kamšteliai, konservų dėžutės, vielos fragmentai ir kt.). Tačiau aptikti ir keli radiniai, sietini su XVII–XIX a. piliakalnyje ar jo aplinkoje vykusia veikla. Piliakalnio aikštelėje rastas varinis žiedas, Rusijos kariuomenės 9 jėgerių pulko (1829–1833 m.) kario švarko ar apsiausto saga, peilio rankenos apkalas, vario lydinio fragmentas, knygos apkaustas, 3 grašių Stanislovo Augusto Poniatovskio (1768–1794 m.) moneta, Rygos miesto šilingas (1645–1654 m). Žvalgant šurfo 12 aplinkoje aptikta kniedė, dvi vieno šilingo (1659–1668 m.) nominalo Jono Kazimiero monetos. Piliakalnio R pašlaitėje rastas 1648 m. Rygos miesto šilingas.

Inventorizuoti archeologiniai radiniai (301 vienetas) perduoti AKM.

Punia Hillfort and Settlement

Prior to amelioration work at Punia Hillfort (Alytus District, S Lithuania), a field evaluation (the excavation of a total of 18 m^2) was conducted at the earthwork locations and a field survey (using metal detectors and fieldwalking) was carried out in roughly 1428 m^2 during the removal of the surface layer (Fig. 1). Test pits 1, 2, and 12 yielded a 16th–18th-century cultural layer (Figs. 2–3) with contemporary finds: sherds of thrown pottery (Fig. 4), while the survey isolated 17th–18th-century archaeological finds: several coins, a copper ring, a military jacket or coat button, etc.

Linas Kvizikevičius,
Simona Čepelytė

Dzūkų neįtvirtinta gyvenvietė

2021 m. LLDJ darbų zonoje Dzūkų kaime (Lazdijų r., Būdviečio sen.), ant kalvelės, esančios į Š nuo Malamosios Grabės upelio, dešiniajame Visgailės upelio krante aptikta iki šiol nežinomos neįtvirtintos gyvenvietės liekanų. Jos dujotiekio juostoje driekėsi 200 m ilgio ir 10 m pločio ruože. Aptikus gyvenvietę, siekiant nustatyti jos kultūrinio sluoksnio paplitimo ribas, jo išlikimo laipsnį ir būsimų detaliųjų tyrimų zonas, atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu ištirta 20 šurfų. Identifikuotos 3 būsimų detaliųjų tyrimų zonos: ŠR ir PV kalvos šlaitai bei kalvelės centras. Šurfuose fiksuotas 30–40 cm storio kultūrinis sluoksnis su lipdytos grublėtosios keramikos fragmentais.

Detalieji tyrimai pradėti nuo 10–30 cm gylio, nes velėna ir dirvožemis buvo pašalinti žvalgymų metu. Iš viso ištirtos 22 perkasos – didžioji jų dalis – 10x4 m dydžio, išskyrus perkasas 1 ir 14 (10x3 m), 15 (12,4–13,4x10,12–10,35 m), 16 (7,45 x4,4–5,5 m), 17 (10x7,1–8,1 m) (1 pav.). Šios perkasos suformuotos atsižvelgiant į kultūrinio sluoksnio paplitimo ribas. Iš tirtų 22 perkasų (bendro 965,19 m^2 ploto) kultūrinio sluoksnio paplitimas fiksuotas 792 m^2 plote. Atkarpoje tarp plotų 1 ir 2 kultūrinio sluoksnio neaptikta, o 112 m^2 dydžio plote atidengtos tik įgilintos struktūros – įvairaus dydžio duobės.

Aptikti aštuoni senovės gyvenvietės netolygiai susiformavę kultūriniai sluoksniai:

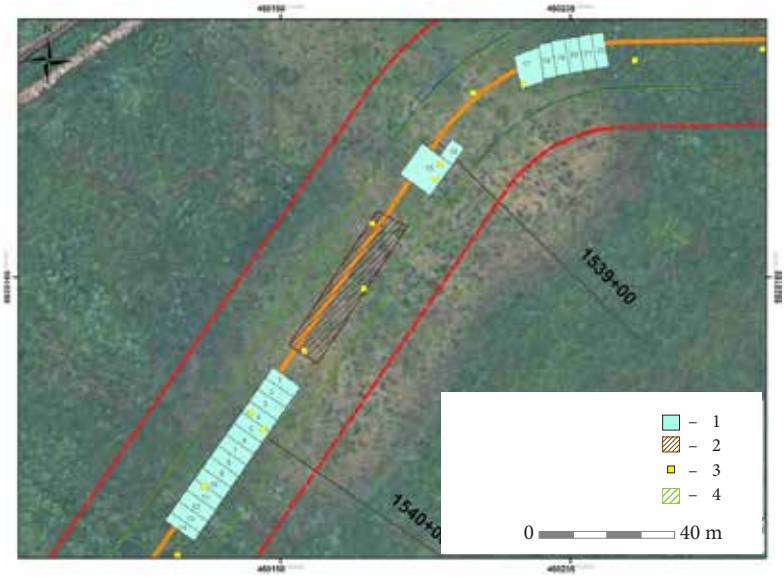

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – perkasos; 2 – įgilintos struktūros tarp plotų 1 ir 2, 3 – žvalgymų metu tirti šurfai; 4 – žvalgymų teritorija. S. Čepelytės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – trenches; 2 – the sunken structures between areas 1 and 2; 3 – the field survey test pits; 4 – the surveyed area.

20–40 cm storio armuo – dirvožemis (sluoksnis 7); 10–20 cm storio pilkos spalvos nežymiai dulkingo grunto sluoksnis su smėlio intarpais ir medienos angliukų trupiniais (sluoksnis 6); 10–45 cm storio juodos spalvos itin durpingas gruntas su medienos angliukų trupiniais (sluoksnis 5a); 10–35 cm storio tamsiai pilkos spalvos gruntas su medienos angliukų trupiniais (sluoksnis 5). Tyrinėto ploto PV dalyje fiksuotas iki 20 cm storio rudos spalvos su balų geležies rūdos dulkėmis ir trupiniais durpių sluoksnis (sluoksniai 4; 4a); 20–30 cm storio tamsiai pilkos spalvos smėlingas gruntas su balų geležies rūdos intarpais (sluoksnis 3).

Tyrinėto ploto R pusėje aptiktas 10–30 cm storio molingo smėlio su balų geležies rūdos gabaliukais, dulkėmis ir intarpais sluoksnis (sluoksnis 3). Ploto ŠR ir PV pakraščiuose (perkasose 7–8 ir 15–17) virš įžemio aptiktas 5–30 cm storio tamsiai pilkos spalvos drėgnų vietų dugnams būdingas gruntas – šlynas (sluoksnis 1). Įžemis – balkšvos ir raudonos spalvos molis, vietomis šlynas, pasiektas ties H_{abs} 117,90–118,60 m aukščiais centrinėje dalyje, H_{abs} 116,90–118,40 m ŠR dalyje ir H_{abs} 116,50–118,50m PV dalyje.

Perkasose 5–14, perkasų 17 ir 19 Š dalyse bei visame perkasos 20 plote aptiktas 5–30 cm molingas su balų geležies rūdos trupinių priemaišomis sluoksnis; perkasų 1 ir 2 ŠV–V dalyse bei perkasos 3 plote iki ŠR jo pakraščio aptiktas 5–10 cm molio su smėlio ir geležies rūdos priemaišomis sluoksnis. Tyrinėto ploto pakraštyje, perkasos 22 ŠR dalyje aptiktas šlyno su geležies rūdos priemaišomis horizontas; perkasose 7–9 aptiktas 10–15 cm storio medžio anglies–degėsių horizontas ir įgilintos struktūros (duobės); perkasose 7–10 ir 21–22 aptikta iki 10 cm storio geležies rūdos atliekų sankaupų.

Visoje tirtoje teritorijoje aptikta ir ištirta į įžemį įgilintų struktūrų – 50 duobių, vieno sudegusio stulpinės konstrukcijos statinio liekanų ir balų geležies rūdos atliekų sankaupų likučių. Intensyviausiai susiformavęs kultūrinis sluoksnis fiksuotas perkasose 5–13, 17–22. Daugiausia radinių rasta perkasose 8–12, 15–16, 17–20.

Pirmajame tyrimų plote (perkasos 1–14), intensyviausio kultūrinio sluoksnio susiformavimo zonoje (perkasose 7–9) atidengta 12 stulpaviečių – stulpinės konstrukcijos pastato vieta (2 pav.). Jo aplinkoje fiksuota galima degimo krosnelės ar laužo vieta, balų geležies rūdos sankaupos. Tirtų stulpaviečių užpildas – tamsiai pilkos arba juodos spalvos molingas gruntas su medžio angliukais siekė 6–35 cm storį. Antrajame tyrimų plote (perkasos 15–16) atidengta 12 įgilintų struktūrų. Jos buvo koncentruotoje zonoje. Tirtų duobių užpildai buvo bene identiškos struktūros – vyravo juodos arba tamsiai pilkos spalvos molingas gruntas su medžio anglies priemaišomis. Šios struktūros buvo ne mažesnės nei 1x1 m dydžio, nuo 30 cm iki 1 m gylio. Iš jų surinktuose grunto mėginiuose aptikta kultūrinių augalų ir piktžolių makroliekanų. Trečiajame tyrimų plote (perkasos 17–22) atidengtos duobės buvo paplitusios visame tyrimų plote, įvairaus dydžio. Jų užpildus daugiausia sudarė rusvas molis ar juodos spalvos molingas gruntas. Tarp pirmojo ir antrojo tyrimų plotų atidengtos struktūros buvo skirtingų dydžių bei formų, tirti grunto sluoksniai įvairūs, siekė 5–30 cm gylį.

Tyrimų metu aptikti 5077 radiniai, iš viso inventorizuotas 3631, iš kurių 3608 buvo keramikos fragmentai. Absoliučią daugumą radinių sudarė lipdytos keramikos šukės, 61,87 % jų buvo keramikos grublėtu paviršiumi, 32,64 % – lygiu (3 pav.), 4,22 % – gludintu. Taip pat aptikta 11 vienetų titnago dirbinių (4 pav.) ir jų ruošimo nuoskalų, 11 akmeninių įrankių (5 pav.)

2 pav. Tyrimų plote 1 atidengtos stulpavietės. T. Gegužio nuotr.

Fig. 2. Postholes unearthed in excavation area 1.

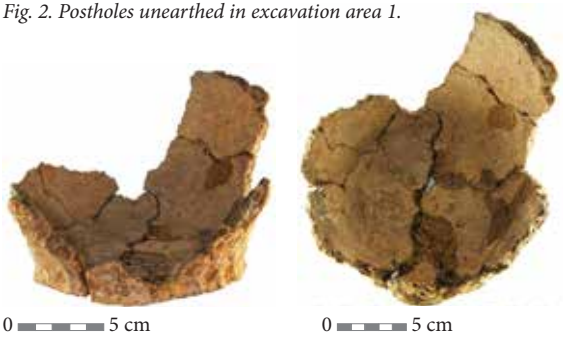

3 pav. Lipdytos keramikos puodas. J. Jasiulianec nuotr.

Fig. 3. A hand-built pottery pot.

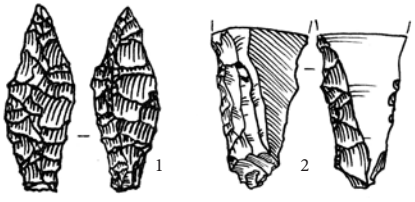

4 pav. Titnaginiai dirbiniai: 1 – strėlės antgalis; 2 – grąžtas. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 4. Flint artefacts: 1 – an arrowhead; 2 – a borer.

0 5 cm

5 pav. Galąstuvas. J. Jasiulianec nuotr.

Fig. 5. A whetstone.

bei molio tinko fragmentas. Rasti 242 vienetai gyvūnų kaulų ir jų fragmentų, iš kurių 40,7 % buvo galvijų kaulai, 27,8 % – avių, ožkų ar stirnų bei 16,7 % – kiaulių ar šernų.

Gyvenvietės teritorijoje surinkti radiniai datuojami nuo akmens amžiaus iki VIII a. Akmens–bronzos amžiumi datuojami radiniai yra pavieniai, plačiai paplitę po tyrimų teritoriją, todėl galima manyti, kad ši teritorija ar jos aplinka buvo apgyvendinta ir šiais laikotarpiais.

Tyrimų metu plote 1 paimti 3 medžio anglies mėginiai datuoti ^{14}C AMS metodu. Vienas mėginys, paimtas iš įgilintos struktūros 2, datuotas 129–325 m. (1823±29) (FTMC–FE88–18), iš duobės 12 paimto mėginio gauta kalibruota data 120–243 m. (1858±29) (FTMC–FE88–22). Iš tos pačios perkasos duobės 14 paimto mėginio gauta kalibruota data 233–377 m. (1763±2) (FTMC–FE88–21). Iš tyrimų ploto 2, duobės 23 paimto mėginio gauta kalibruota data 120–310 m. (1848±31) (FTMC–FE88–23). Trečiajame tyrimų plote medžio anglies mėginio, paimto iš kultūrinio sluoksnio, gauta kalibruota data 71–229 m. (1893±30) (FTMC–FE88–19).

Iš tirtos teritorijos surinkta 10 grunto mėginių, kurie tirti makrobotaninių tyrimų metodais. Iš mėginių floaticijos metodu surinktos ir identifikuotos augalų liekanos daugiausia priklausė kultūrinių augalų rūšims – *Hordeum vulgare L.* (paprastasis miežis), *Cerealia sp.* (javai), *Triticum aestivum L.* (paprastasis kvietys) ir kt. Taip pat identifikuotos piktžolių bei ruderalinių augalų liekanos – *Bromus secalinus L.* (ruginė dirsė), *Polygonum hydropiper (L.) delerbre* (kartusis rūgtis) ir panašiai.

Pagal aptiktus radinius ir surinktus mėginius Dzūkų neįtvirtinta gyvenvietė egzistavo I a. III ketvirtyje – IV a.

Dzūkai Unenclosed Settlement

In 2021, 22 trenches totalling 920.14 m^2 were excavated at Dzūkai Unenclosed Settlement (Lazdijai District, S Lithuania) (Fig. 1), revealing a cultural layer, up to 65 cm thick, of dark grey, grey, and black soil with occasional iron red horizons (Fig. 2). A total of 5077 finds were collected, 3631 of which were catalogued. Most were sherds of hand-built pottery with rough, smooth, and burnished surfaces (Fig. 3), but 11 stone artefacts (Fig. 5), a variety of flint artefacts and flakes (Fig. 4), and 242 animal bones and their remains were also discovered. Dzūkai Unenclosed Settlement can be dated to the third quarter of the 1st century AD to the 4th century.

Linas Kvizikevičius,
Evelina Grabovska

Mikniškių neįtvirtinta gyvenvietė

2021 m. LLDJ statybos darbų metu Mikniškių kaime (Lazdijų r., Šeštokų sen.), Maišymų upelio R kranto kalvelėje aptiktas kultūrinis sluoksnis su lipdytos keramikos radiniais. Jo teritorijoje ištirti 4 šurfai (3 65x65 cm ir vienas 80x80 cm dydžio) ir nustatyta, jog 58 m ilgio ruože susidaręs iki 50 cm storio senovės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su lipdytos gludintos ir grublėtos keramikos dirbinių – indų fragmen-